

Handläggare
Kristina Björkegren Linder
Telefon: 08-50833980

Till
Utbildningsnämnden
2023-09-28

Förstärkt skydd för den personliga integriteten - behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök (SOU 2023:37)

Remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2023/846

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat ”Förstärkt skydd för den personliga integriteten – behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök (SOU 2023:37)” till utbildningsnämnden för yttrande.

I betänkandet föreslås en kriminalisering av oskuldskontroller och oskuldsingrepp samt av underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Utredningen föreslår även att det ska bli möjligt att meddela utreseförbud enligt LVU för personer under arton år som riskerar att genomgå oskuldskontroller eller oskuldsingrepp i utlandet.

Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till förslagen i utredningen men önskar en djupare analys av hur en skärpt lagstiftning påverkar skolans personal. Förvaltningen ser även ett behov av att komplettera en förändrad lagstiftning med utbildnings- och informationsinsatser.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bakgrund/Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat ”Förstärkt skydd för den personliga integriteten – behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök (SOU 2023:37)” till utbildningsnämnden för yttrande.

Utredningens uppdrag har bestått av två delar; dels att analysera och ta ställning till hur skyddet mot otillbörlig kontroll av flickors och kvinnors sexualitet kan stärkas, dels att analysera och redogöra för straffansvar för så kallade omvändelseförsök av hbtq-personer.

I sin analys har utredningen kommit fram till att oskuldskontroller, oskuldsingrepp och utförande av oskuldsintyg förekommer i Sverige, att det finns en efterfrågan för dessa inom såväl offentlig som privat vård samt att det troligen finns ett högt mörkertal.

Utredningen föreslår därför att det införs en ny straffbestämmelse om oskuldskontroll i brottsbalken, skärpningar i lagstiftningen rörande oskuldsingrepp och könsstympning samt utökade möjligheter att besluta om utreseförbud vid misstanke om att minderåriga förs utomlands i syfte att genomgå sådana ingrepp eller kontroller.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom grundskoleavdelningen i samverkan med gymnasieavdelningen och avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 19 september 2023. Funktionshindersrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 20 september 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Av barnkonventionen följer bland annat att Sverige ska vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa, sociala och utbildningsmässiga, för att skydda barn mot alla former av våld. Samhället ska på alla sätt uppmärksamma och motverka olika former av hedersbrott.

Utredningens förslag syftar till att så långt som möjligt motverka förekomsten av oskuldskontroller och oskuldsingrepp utan att de eventuella negativa konsekvenserna blir för stora. De lösningar som utredarna övervägt som alternativ till en kriminalisering är ändringar i regelverket för hälso- och sjukvården samt information och utbildning. Utredarna gör bedömningen att inget av dessa

alternativ kan ersätta en kriminalisering och att förslaget till kriminalisering av underlåtenhet att anmäla eller annars avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott på sikt kan bidra till att fler som har kännedom om ett förestående tvångs- eller barnäktenskap känner sig förpliktade att ingripa eller informera myndigheterna. Förvaltningen har förståelse för utredningens bedömningsgrunder men kan inte se att de olika alternativen utesluter varandra. Tvärtom behövs informations- och utbildningsinsatser som ett komplement till en skärpt lagstiftning.

Eftersom en kriminalisering inte bör ske i förebyggande syfte ser inte utredarna någon anledning att överväga en kriminalisering av försök att omvända hbtq-personer. Förvaltningens hållning är att omvändelseförsök av hbtq-personer har samma mekanismer som grooming eller försök till radikalisering. Det kan vara svårt för ett barn att stå emot övertalning och påtryckningar från familj och släkt. Det är därför viktigt att öka kunskaperna hos den personal som arbetar med barn och unga om de brott som kan ingå vid omvändelseförsök (misshandel, olaga tvång, olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning, äktenskapstvång). Det är, menar förvaltningen, viktigt att samhället sänder ut tydliga signaler om att det är olagligt att använda olika metoder för att förmå eller tvinga ett barn till omvändelse för att följa de sedvänjor och normer som kan råda inom familjen, släkten och församlingen.

Idag har skolpersonal plikten att anmäla oro för en elev under arton år till socialtjänsten. Tidigare utredningar har konstaterat att det råder brister i anmälningsskyldigheten och i hantering och rapportering av oro hos förskolor och skolor och att det behövs förbättrade rutiner, metoder och arbetssätt för att upptäcka våld och att barn och ungas egen kunskap om våld och rättigheter behöver öka.

Utredningen berör i mycket liten utsträckning förslagets påverkan på skolpersonal. Förvaltningen menar att om lagstiftaren väljer att ta ytterligare ett steg och genomföra en kriminalisering så behöver det genomföras en utvärdering av den skärpta lagstiftningens konsekvenser för anmälningsbenägenheten och påverkan på skolpersonalen. Detta bland annat för att säkerställa att skolpersonal som idag känner en oro för repressalier vid anmälan ska kunna få ett adekvat stöd och skydd. Konsekvenserna av en utökad anmälningskyldighet för skolans personal behöver också utredas mer noggrant utifrån ett arbetsrättsligt perspektiv.

Sammantaget ställer sig förvaltningen positiv till förslagen i utredningen som kan bidra till att skydda de flickor och kvinnor som på olika sätt riskerar att begränsas och kontrolleras i sin sexualitet. Förvaltningen anser vidare att det krävs en djupare analys av hur den skärpta lagstiftningen påverkar skolans personal och ser även ett behov av att komplettera en förändrad lagstiftning med utbildnings- och informationsinsatser om såväl förändringarna som hederproblematiken.

Konsekvenser för barns rättigheter samt jämställdhetsanalys
Då ärendet är svar på remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barns rättigheter.

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör
Utbildningsförvaltningen

Peter Bragner
Grundskoledirektör
Utbildningsförvaltningen

Bilaga

Förstärkt skydd för den personliga integriteten - behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök (SOU 2023:37)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lena Holmdahl, Utbildningsdirektör	2023-09-19